

DE MOEILIJKE START VAN DE

KERKELIJKE COURANT 1847-1852

M.J. Aalders

1. Inleiding

Van 1847 tot en met 1855 verscheen het 'kerkelijk orgaan' regelmatig op de agenda van de hervormde synode. Tot die tijd had de *Boekzaal* als kerkelijk orgaan het alleenrecht. Dit blad was sedert 1816 de officiële spreekbuis van alle protestantse kerken in Nederland. Maar in 1847 werd duidelijk dat deze positie niet langer onomstreden was. Een en ander leidde er uiteindelijk toe dat de *Kerkelijke courant* per 1 januari 1851 het officiële orgaan van de Nederlandse Hervormde Kerk werd. Ook daarna kwam de zaak van het kerkelijk orgaan echter niet tot rust, en het heeft tot en met de zitting van 1855 geduurd voordat de zaak definitief geregeld werd.

In dit artikel worden deze aanloopmoeilijkheden van de *Kerkelijke courant* beschreven en geanalyseerd.¹ Waarom besteedde de synode zoveel aandacht aan deze kwestie? Het artikel laat zien hoe in de strijd om het kerkelijk orgaan de toenemende richtingenstrijd tot uitdrukking kwam. Deze strijd werd op dit punt door de Groninger richting gewonnen. Het blad werd jarenlang geredigeerd werd door mensen die min of meer tot deze richting kunnen worden gerekend.

Ik beperk me in dit artikel grotendeels tot de eerste periode, 1847-1850, daar het bronnenmateriaal voor de periode daarna een heldere reconstructie niet toelaat.

2. Algemeen

Economisch gezien was er vanaf de jaren dertig sprake van groei, die onder meer zichtbaar werd in een intensivering van het verkeer, beginnende industrialisatie, en, voor ons thema van belang, een groeiende markt voor boeken en tijdschriften. De communicatie werd steeds intensiever in een land dat lange tijd had bestaan uit een verzameling van nogal geïsoleerde gemeenschappen. De tweede helft van de jaren veertig werd door de tijdgenoten overigens als een economische crisisperiode ervaren.

1. Bij mijn weten is er slechts zijdelings aandacht besteed aan de geschiedenis van de *Kerkelijke courant*, en wel door M.A. Gooszen t.g.v. het jubileum van G.P. Kits van Heijningen. Zie '5 januari 1850-30 december 1899', *Kerkelijke courant*, 30 december 1899.